

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема: „Развитие на капацитета за управление на общински проекти, финансирани от Европейския съюз“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Управление на публични проекти)

Автор: Катя Николова Бождерменова – Сталева, Варненски Свободен Университет “Черноризец Храбър”, Факултет „Международна икономика и администрация”, Катедра „Администрация и управление”

Научен ръководител: проф. д-р Павел Павлов

Рецензент: доц. д-р Цветан Георгиев Цветков, катедра „Национална и регионална сигурност”, УНСС, научна специалност „Икономика и управление“ (по отрасли).

1. Общо представяне на труда

Представеният за рецензиране труд е с обем 173 стандартни страници основен текст. Структуриран е в увод, три глави заключение, библиография и шест приложения. В библиографията са посочени 142 източника на български, английски и руски език, както и 31 Интернет адреса. Приложенията са шест на брой и са с обем около 30 страници.

2. Анализ на дисертационния труд

Актуалност на тематиката

Темата на рецензирания труд е с подчертана актуалност и значимост. Дисертантът обосновава достатъчно задълбочено актуалността и значимостта, чрез следните по-съществени аргументи: 1. необходимост общините на Р. България да изградят и развият административен капацитет за да решават местни проблеми, като привличат финансови средства от ЕС; 2. за да се извърши промяната, е необходимо да се разработят успешни проекти и да се осъществи ефективното и ефикасното им управление; 3. липсват задълбочени научни изследвания за процеса след приемането на страната ни в Съюза с оглед избягване на нежелателни санкции и пропуснати ползи за социално-икономическото развитие на България.

По структурата на труда

Трудът е много добре структуриран – с ясна логика на изложението и балансирано разпределение на текста. Изследването е извършено в следната последователност. Първоначално са изследвани проблемите на кохезионната

политика на ЕС в териториален план и необходимият за нейното приложение административен капацитет на местно равнище. Анализирани са практиката на някои водещи страни от Централна и Източна Европа за изграждане на адекватен капацитет. Проучено е фактическото равнище на административен капацитет за управление на проекти, финансирани от ЕС на общинско ниво. Въз основа на анализа са предложени направления за подобряване на това равнище.

Към всяка от главите са формулирани изводи, които логически са свързани помежду си и с издигнатата теза.

По логиката на изследването

Декларираният *обект на изследването* е „административният капацитет на администрацията на българските общини да подготвя и управлява проекти, за да се осигури ефективно използване на средствата от Структурните фондове на Европейския съюз“. Считам, че обхвата на избраният обект би могъл да бъде стеснен, без това да влоши качествата на работата. Средата, в която функционират общините в страната е силно различаваща се за отделните региони и трудно може да бъде изследвана обобщаващо в рамките на една дисертация.

Предметът на изследването е определен като: „проблемите и възможностите за усъвършенстване на административния капацитет на общинските администрации за управление на европейски проекти“. Считам, че предметът е ясно и точно формулиран и съответства на логиката на изследването.

Защитаваната в труда *изследователска теза* гласи, че за да се осигури необходимото съответствие между резултатите от усвояването на финансови средства от общините на Р. България и изискванията на ЕС, трябва съществена промяна в подхода и управленския инструментариум в процеса на изграждане на административен капацитет за усвояване на средствата. Като цяло тезата е логична, но може да бъде ясно формулирана и с по-малко думи.

Целта на труда е „да се предложат подходящи научно-приложни подходи и инструменти и приложно-ориентирани методически насоки за усъвършенстване на управлението на комплекса от дейности, свързани с разработването, реализирането и управлението на общински проекти, финансирани от Структурните фондове на ЕС, за повишаване на административния капацитет на служителите от общинските

администрации“. Считам, че целта е много добре подбрана и е в синхрон с останалите логически елементи на изследването, но също може да бъде представена с по-малко думи. Определените *задачи на изследването* са пет на брой и са логично формулирани.

В увода на разработката е декларирано, че са приложени три *подхода* – комплексен, системен и процесен. Първите два подхода – комплексен и системен са използвани правилно в изследването. Изказвам резерви относно приложението на процесния подход, които ще бъдат формулирани в конкретна бележка по-нататък в рецензията. Изследователските методи са добре подбрани и правилно приложени в изследването. Единствената ми бележка тук е, че апробирането трудно може да се възприеме като изследователски метод. Изложението в първа и втора глава представлява ясна и точна оценка на състоянието на решаването на изследвания проблем към момента на публикуване на дисертационния труд.

Стилът на изложение е ясен и точен, независимо от срещаните на места недостатъчно прецизни изрази (като стр. 5, 25, 43, 117). Боравенето с литературните източници е коректно (на много места, обаче, при цитирането са пропуснати конкретните страници от източниците). Авторът демонстрира отлична литературна осведоменост, теоретични познания и практически опит в изследваната област. Структурата на изследването е съобразена с поставените цели, обект и предмет и води логически до защита на издигнатата теза.

По Първа глава – Териториални аспекти и проблеми на кохезионната политика на ЕС и местният административен капацитет за прилагането ѝ

Представени са основните характеристики на Кохезионната политика на ЕС, програмите и фондовете, чрез които тя се реализира. Изяснени са приоритетите, целите и процедурите за финансиране на проекти по отделните фондове.

Изяснени са взаимовръзките между бюджетното и проектното финансиране на общинските проекти, както и детайли от проектното управление на общинско ниво. Значително внимание е отделено на изясняването на термини, логически свързани с термина „административен капацитет“.

Бележките, които могат да бъдат поставени към тази глава са две. Първо. Представени са различни термини, свързани с „административен капацитет“, но

най-важният, съдейки по заглавието на изследването „капацитета за управление на общински проекти, финансирани от ЕС“ не е достатъчно точно изяснен. Може би авторът възприема този термин като идентичен с термина „административен капацитет за работа по проекти, финансирани от ЕС, в общините“, но дали е точно така? Мнението на рецензента е, че работата би спечелила, ако бъде избран един термин, който да се използва в целия текст или тази група термини бъдат изяснени във взаимната им връзка. Второ. Считаю, че в обхвата на изследването понятие трябва да бъдат включени и други съществени елементи, например способност да се разработват и изпълняват общински стратегии и оценка и управление на проектния риск.

По втора глава – Възможности за пълноценно усвояване на средства от ЕС в общините – европейски и български практики

Основен акцент в тази глава (и един от най-значимите приноси на автора в изследването) е сравнението между практиките за изграждане на административен капацитет на някои държави – нови членове на ЕС и България. Въз основа на богата емпирична информация, извлечена от поредица от изследвания е представен опита на Полша, Унгария и Чехия и етапите от развитието на техния административен капацитет. Обобщени са резултатите от проведен специално за изследването SWOT анализ на административния капацитет на общините от Варненска и Бургаска област и мозъчна атака за идентификация на факторите, влияещи върху развитието на административния капацитет. Изводите от приложените два метода, по конкретно силните и слабите страни, възможностите, заплахите и приоритетните фактори са доразвити в следващата глава на изследването.

По трета глава – Приложни подходи и инструменти за усъвършенстване и развитие управлението на проекти в общините

Считаю, че в тази глава се съдържат основните приноси на автора. Идентифицираните в т. 2.3. бариери и приоритетни фактори се подлагат на по-задълбочен анализ с помощта на други инструменти – анализ на документи, анкетно проучване сред общински служители от Черноморския регион и специално адаптиран метод „Делфи“. Въз основа на тези анализи бариерите и приоритетните фактори са подредени по важност и са формулирани обосновани изводи.

Изследвани са разнообразни подходи и инструменти, които могат да се прилагат при управление на проекти и чието приложение може да доведе до повишаване на административния капацитет за управление на общински проекти. Разработени от автора са и са апробирани в практиката на няколко общини „Методически указания за подготовка на проектни предложения и управление на общински проекти, финансирани по оперативните програми“ (Приложение 6). Документът е подчертано практически ориентиран и обобщава натрупания опит както лично на автора, така и на изследваните от него общини.

По заключението

В заключението коректно са систематизирани резултатите от извършеното изследване и направените изводи.

Считам, че издигнатата в изследването теза е доказана (макар авторът да не коментира своята позиция по този въпрос).

3. Критични бележки и препоръки

3.1. Прекалено широкият обхват на изследването води до това, че някои от анализите се отнасят за общините от цялата страна, а други – за общините от Черноморския регион. Възниква въпросът доколко резултатите са сравними. Много интересно е проследяването на развитието на административния капацитет на общините от 2006 година, но и тук може да бъде поставен въпроса за съпоставимост на данните.

3.2. В текста са използвани много различни формулировки, отнасящи се до едни и същи категории. Беше коментиран терминът „административен капацитет“ с всички негови вариации. Тук ще добавя и терминът „фактори“. Един от приносите на автора са свързва с идентификацията на тези фактори, но понякога те се наричат „приоритетни фактори за изграждане и развитие на капацитета за управление на общински проекти“, на друго място „ключови фактори в изграждането на административния капацитет на общините“, на трето място – „приоритетни фактори за осигуряване на административен капацитет за ефективно управление на общински проекти в България“.

3.3. На фона на отлично конструираната логическа схема на изследването трудно може да бъде прието мястото на точка 3.2. В нея се представя съдържанието

на съвкупност от подходи и инструменти, които действително могат да се прилагат с успех при управлението на общински проекти, но липсва предложение за това как те могат да се приложат за развитие на капацитета.

3.4. В резултат на изследването са направени много задълбочени и обосновани изводи, които могат да се използват от практиката. Липсват, обаче, много важните за един дисертационен труд ясно формулирани предложения, с конкретни адресати (ако се изключи предложението за „Методически указания за подготовка на проектни предложения...“). Мисля, че авторът не би се затруднил при формулиране на такива предложения, като имам предвид демонстрирания от него професионален опит и познания.

3.5. Един от най-съществените приноси на автора е представен в споменатите вече „Методически указания за подготовка на проектни предложения и управление на общински проекти“. Считам, обаче, че много трудно тези указания могат да бъдат наречени „процесно ориентирани“ или пък че при тяхното разработване е използван процесния подход.

3.6. В текста са използвани много съкращения. Те са коректно обяснени при първото им използване. Четимостта на работата би се увеличила, обаче, ако беше приложен списък със съкращения.

Критичните бележки не са с принципен характер и не влияят върху качествата на труда като цяло и на получените резултати и приноси.

4. Научни постижения

Приносите на автора Катя Николова Бождерменова – Сталева са научно-приложни по характер, изразяват се в обогатяване на съществуващи знания и могат да се обобщят по следния начин:

4.1. Разработена е методическа рамка за анализ на административния капацитет на българските общини за управление на проекти, финансирани от ЕС.

4.2. Умело са подбрани, целесъобразно са адаптирани и успешно приложени методите „анализ на документи“, „сравнителен анализ“ и „анализ на добри практики“, анкетен метод, „мозъчна атака“ и „Делфи“ при идентификация и оценка на бариерите пред развитието и факторите за стимулиране на развитието на административния капацитет на българските общини (в изследвания аспект).

4.3. Извършен е сравнителен анализ между практиките за изграждане на административен капацитет на Полша, Унгария, Чехия и България. Въз основа на анализа са формулирани изводи, полезни за практиката на страната.

4.4. В рамките на приложението на методите: анкетен, „мозъчна атака“ и „Делфи“ са разработени самостоятелно необходимите материали: анкетни и други карти.

4.5. Въз основа на анализите са формулирани изводи, които могат да бъдат ценни за практиката на българските общини и на други институции при управление на проекти.

4.6. Разработени са „Примерни методически указания за подготовка на проектни предложения и управление на общински проекти, финансирани по оперативните програми“ които са с ясна практическа ориентация и могат да бъдат полезни на практиката.

4.7. Разработените „Примерни методически указания“ са апробирани в разнообразни институции: администрацията на четири общини (Бургас, Сунгурларе, Руен и Царево), неправителствени организации и Дирекция „Европейски инфраструктурни проекти“ на Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Апробацията доказва приложимостта на указанията.

5. Публикации на автора по дисертационния труд

По дисертационния труд са посочени шест публикации – четири на български език и по една на руски и английски език. Четири от публикациите са издадени през периода 2009 – 2011 г. а на две предстои издаване. Съдейки по заглавията, публикациите засягат важни аспекти от дисертационния труд. Публикувани са в авторитетни издания.

Авторефератът дава достатъчно добра представа за целите, обекта, предмета, съдържанието и резултатите от изследването. Отразява коректно обхвата на изследването.

Справката за приносите отразява адекватно постиженията на автора на дисертационния труд.

6. Заключение:

Дисертационният труд на Катя Николова Бождерменова – Сталева представлява задълбочено самостоятелно изследване на актуален и ясно формулиран научен проблем – несъответствието между съществуващия и необходимия капацитет за управление на общински проекти, финансирани от Европейския съюз. Авторът е демонстрирал задълбочени теоретични познания в областта на управление на публични проекти и способности за самостоятелно провеждане на научно изследване, систематизиране на резултатите от него и тяхното правилно интерпретиране.

Изследването съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката, изразяващи се в развитие и приложение на съществуващи методи за решение на конкретни икономически проблеми.

Като имам предвид баланса между сериозните научно-приложни постижения, многобройните силни страни на труда и незначителната тежест на бележките и препоръките, **му давам категорична положителна оценка.** Препоръчвам на уважаемото Научно жури да приеме труда като отговарящ на изискванията за успешна защита и да присъди на Катя Николова Бождерменова – Сталева образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Управление на публични проекти).

29.08.2011 г.

Рецензент:

доц. д-р Цветан Цветков